

درآمدی بر مبانی مسئولیت سازمانی از نگاه اسلام

اسدالله گنجعلی*، مهدی سپهری**، سعید مسعودی پور***

چکیده

امروزه سازمان جزء جدایی‌ناپذیر از زندگی بشر به حساب می‌آید. پدیده‌ای که به نحو مستقیم یا غیرمستقیم بر زندگی انسان، اثرگذار شده است. یکی از موضوع‌های مورد توجه در مدیریت متعارف، مسئولیت سازمانی و تعبیر خاص آن مسئولیت اجتماعی سازمانی است. در این نوشتار تلاش شده است تا اصل موضوع مسئولیت سازمانی بدون بازخوانی مبانی نظری غربی موجود، از نگاه اسلامی بررسی شده و ابعاد مفهومی آن طراحی شود. بر این اساس مدل اولیه‌ای بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای شکل گرفت که برای تایید گزاره‌های آن به خبرگان حوزه‌های میان رشته‌ای مدیریت و معارف اسلامی عرضه شد. در نهایت مدل شکل گرفته در سه بعد چپستی (عناصر محتوایی)، چرایی (عناصر زمینه‌ای) و چگونگی (عناصر فرآیندی) طراحی شد. در بعد چپستی مسئولیت سازمانی، زیرعناصرهای تشکیل‌دهنده سائل، مسئول، مسئول‌عنه و انواع مسئولیت شناسایی و تبیین شد. در بعد چرایی مسوغ سوال به عنوان توضیح‌دهنده علت مسئول واقع شدن سازمان مورد بحث قرار گرفت که اطلاع و آگاهی، حیثه قلمرو فعالیت سازمان، قدرت و توانایی و آزادی و اختیار از جمله مسوغ‌های سوال از سازمان تبیین شدند. در نهایت در بعد سوم که عناصر فرآیندی است به آداب سوال از سازمان می‌پردازد. مشارطه، مراقبه، محاسبه، مواخذ و شکر از مراحل است که در بخش فرآیند سوال کردن باید مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: مسئولیت سازمانی؛ سائل؛ مسئول؛ مسوغ سوال؛ مسئول‌عنه؛ سازمان اسلامی.

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۳/۵، تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۹/۷

* استادیار، دانشگاه امام صادق علیه السلام

** استادیار، دانشگاه امام صادق

*** دانشجوی دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی (نویسنده مسئول).